

Horváth László

Az Erdélyi Szépmíves Céh amatőr könyvsorozatának pártolótag intézményei 1924–1944 között

1924 márciusában alakult meg Kolozsváron az Erdélyi Szépmíves Céh Könyvkiadó Betéti Társaság. Az elmúlt évtizedekben cikkek, tanulmányok és könyvek mutatták be a Céh történetét és működését. Szóltak könyvsorozatáról és egyéb kiadványairól. Kevesebb szót ejtettek viszont előfizetőiről és pártolótagjairól. Jelen tanulmány azokat az intézményeket kívánja bemutatni, amelyek pártolótagként – hosszabb-rövidebb ideig – hozzájárultak a kiadó kétévtizedes folyamatos működéséhez, valamint könyvsorozata olcsó kiadásának eljuttatásához a „szegényebb sorsú, de olvasmányaiban époly [sic!] igényes olvasó kezébe”.¹

A kiadó megalakulásának előzményei

„Író kellett elsősorban, aki megalkotja a művet, azután kiadó, aki finanszírozza, nyomda, aki sokszorosítsa, könyvkereskedő, aki közvetítse és végül olvasó, aki megvásárolja a könyvet, megrendelje, előfizesse az irodalmi folyóiratot.”² Mivel a kiadók és a könyvkereskedők erdélyi szépirodalmi műveket nem adtak ki, és nem is vállalták azok terjesztését, ezért a szerzők gyűjtőíveikkel végig házalták Erdélyt, a Partiumot és a Bánság Romániához csatolt részeit. Az újonnan létrehozott kiadó meg akarta kímélni az írókat attól, hogy írásának megjelentetése céljából előfizetést kolduljon leendő olvasóitól. Az 1924 márciusában megalakult ESZC kiadói programjában vállalta évenként tizenkét erdélyi könyv megjelentetését két kiadásban. A pártolótagok számára száz amatőr példányt kívánt kiadni „pontos számozásokkal, finom, nehéz, lehetőleg erdélyi, kézzel merített papiroson, élesen metszett, kiválasztott, jó típusú antikva betűkkel gondosan nyomva, metszetekkel illusztrálva, kemény, kézi kötésben és aláírásokkal. Minden bibliofil könyvre rányomtatjuk annak a nevét is külön, akinek számára az illető példány készült.”³ A köteteket védőtokkal ellátva küldték a megrendelőknek. Az aláírás csak ígéret maradt. Az amatőr példányokat tekintette a Céh a művek első kiadásának. Máso-

¹ *Erdélyi Szépmíves Céh Emlékkönyv 1924–1934*, [Kolozsvár], ESZC, 1934, 12.

² *Erdélyi Szépmíves Céh*, Cluj-Kolozsvár, Lapkiadó Ny., [1926], 3–4.

³ *Az Erdélyi Szépmíves Céh és a Helikon indulásának dokumentumaiból 1924–1928*, összeáll., előszóval és függelékekkel ellátta Mózes Huba, Kolozsvár, Erdélyi Szépmíves Céh, 1992 (Az ESZC Füzetei, 1), 8.

dik kiadásnak az előfizetők számára készült olcsó kiadását szánta a kiadó. Ezek a példányok félfementes papíron, fűzött kiadásban, részben illusztrált borítóval láttak napvilágot. Meg kell említeni még az ESZC találmányát, a halinakötést. „Védjegye lett az erdélyi műveknek, egészen pontosan az elszakított erdélyinek, mint olyannak.”⁴

Az Erdélyi Szépmíves Céh alapítói: Kádár Imre, Kós Károly, Ligeti Ernő, Nyirő József, Paál Árpád és Zágoni István, a kolozsvári *Keleti Újság* újságírói voltak, egyben a betéti társaság beltagjai. Hozzájuk csatlakozott hetedik betétes tagként Kovács László 1928-ban. 1926-tól Bánffy Miklós lett a kiadóvállalat első számú vezetője, bár azt a feladatot formálisan Kovács látta el. Bánffy kapcsolati tőkéje a magyarországi előfizetőket, pártoló intézményeket, sőt majd a minisztériumi támogatásokat és a Református egyházbeli kapcsolatokat is alapvetően határozta meg. „A Helikon (és Bánffy Miklós) védőszárnyai alatt a húszas években rentábilis, komolyabb honoráriumot is biztosító vállalkozás lett.”⁵ Ligeti Ernő belülről látva az ESZC megalakulását, valamint a vitákat és a belső széthúzásokat is. Többek között ezekről is beszámolt korszakos jelentőségű könyvében.⁶

A Céh könyvsorozatában 133 mű jelent meg 166 kötetben, folyamatos számozással. A köteteket a kolofonban ’példány’-nak nevezték és betűkkel kiírt sorszámmal láttak el (első–százhatvanegyedik). Római számmal jelölték a ’sorozat’-ot I–XIV. A sorozatok kötetei (az V. kivételével) két naptári évre csúsztak át. A megrendelést is sorozatokra kellett tenni, kétféle fizetési feltétel közül választva. A kolofonban olvasható harmadik számozás a ’kötet’-et jelölte. A II–XIII. sorozat az 1–24-ig terjedő arab számot kapta. Az I. (1–10.) és a XIV. (1–15.) csonka sorozat volt. A kötetszám a mű terjedelmét fejezte ki. A nagyobb terjedelműek, 10–14 ív (150–230 oldal) jellemzően a regények. A kisebb, ún. félkötetek terjedelme 5–7 ív (80–110 oldal), idetartoznak a verseket, novellákat és a drámákat tartalmazó kötetek.

A könyvsorozat fizikai megjelenése

A Céh folyamatosan fejlesztette könyveit. A sorozatok kötése és mérete is több alkalommal változott. Az *I. sorozat* (1925–1926) keménypapír-kötésben jelent meg. A *II. sorozat* (1927–1928) könyvei különböző színű egész angolvaszon kötésben, a *III–V. sorozat* (1928–1931) kötetei már művészi félbőr-kötésben láttak napvilágot. A könyvgerinc felső részén különböző színű bőrcímkén (piros, zöld, sárga, fekete) aranyozással a szerző neve és a mű címe olvasható. A gerincet vaknyomású levélmintákkal díszítették. Az V. sorozat minden kötete egyforma szür-

⁴ BOKA László, *100 éve alakult meg az Erdélyi Szépmíves Céh = Újvárad*, 2024. március 28. 4. <https://www.ujvarad.ro/essze/100-eve-alakult-meg-az-erdelyi-szepmives-ceh/>.

⁵ *Uo.* 6.

⁶ LIGETI Ernő, *Súly alatt a pálma, Egy nemzedék szellemi élete, 22 esztendő kisebbségi sorsban*, Kolozsvár, Fratemitas, [1941], 68–73.

ke borítófedéllel készült, rajta a Kós Károly által tervezett kerek ESZC címer aranyozott változatával. Az egységes arculat feltételezhetően az 1931-es évben megjelenő nagyszámú külföldi pártolótag tiszteletére készült. Az egyetlen sorozat volt, amelynek mind a 13 kötete ugyanabban az évben jelent meg. A *VI–XIII. sorozat* (1932–1943) új külsőt kapott. A világválság általános „leépítése” a kiadónál is éreztette hatását. „Az Erdélyi Szépmíves Céh minden kiadását a minimumra szorította le, ezáltal elértük azt, hogy jövő esztendőben [1932-ben] induló új könyvsorozatunk amatőr kiadását az eddigieknél is nemesebb köntösben, művészebb megjelenésben fogjuk kiadni. Könyveinket a mostani bőrkötés helyett valódi arannyomású [sic!], nemes, antik pergament kötésben fogjuk kiadni.”⁷ A félpergamen kötés gerincének alsó és felső részét aranyozott levélsor díszíti. Az alsó dísz felett a marosvécsi vár aranyozott rajza látható az MCMXXVI-os évszámmal, ami az erdélyi Helikon írói munkaközösség megalakulásának évét jelöli. Az utolsó, *XIV. sorozat* (1943–1944) nyolc kötete félvászon kötetést kapott, gerincdísze megegyezik a félpergamen kötésével. A bőrcímke alkalmazása végig megmaradt, kevésbé változatos színekkel.⁸ Az „Erdélyi Szépmíves Céh amatőr-könyvsorozata külső nyomdai kiállításában is a legszebb magyar könyvek gyűjteménye.”⁹

Az illusztrációk

67 kötet tartalmaz illusztrációkat. A VI. sorozattól ritkulnak, majd fognak, a VII. sorozat 83–84. kötete után szinte teljesen meg is szűnnek. Kivéve a művészeti kötetek műmellékleteit. Néhány amatőr kötetbe bekötötték az olcsó kiadás rajzos borítófedelét. A 13 illusztrátor közül Kós Károly (26) és Bánffy Miklós (15) alkotásai szerepelnek a legtöbbször. A Buday György által illusztrált *Arany János balladái* (1933) Budapesten „Az év legszebb könyve kiténtetést nyerte el.”¹⁰ Ekkoriban már az ESZC részt vett a budapesti Ünnepi könyvhéten. 1932-ben külön pavilonja volt a Szervita téren. Felolvasó és irodalmi estélyeket is szervezett magyarországi városokban, többek között a Nyugat-Dunántúlon.¹¹

⁷ *Mélyen tisztelt, kedves pártolótagunk!* Levél Kovács [László] aláírással. Cluj-Kolozsvár, 1930. december 1. Fénymásolatban.

⁸ A sorozat kötési formáinak és borítólapjainak részletes leírását lásd: SAS Péter, *Magyar erőtér, Az Erdélyi Szépmíves Céh és az Erdélyi Helikon története*, Köröstárkány-Balatonfőkajár, Kárpátia Stúdió, 2020, 285.

⁹ *Az Erdélyi Szépmíves Céh kalendáriuma az 1931-ik esztendőre*, Cluj-Kolozsvár, [1930], 64.

¹⁰ MURÁDIN Jenő, *Erdélyi magyar illusztrált könyvek 1918–1944 = Korunk*, 3(2007), 7.

¹¹ HORVÁTH László, *Az Erdélyi Szépmíves Céh irodalmi estélyei Győr-Moson-Pozsony és Sopron vármegyében a két világháború között = Magyar Könyvszemle*, 123(2007), 200–208.

Az ex librisek

Az ESZC három különböző típusú ex librist tervezett amatőr könyveihez. (1. ábra). Az első két sorozatban egyszerű, kisméretű fehér 9×9, majd 6,5×6,5 cm-es lapon olvasható a pártolótag neve. A III. sorozat ex librisét Debreczeni László (1903–1986) grafikusművész szép szecessziós rajza díszíti. Méreténél fogva (16×10 cm) kisgrafikának is tekinthető. A IV. sorozattól Kós Károly kétalakos, színes ex librise került a könyvekbe. Színe kezdetben okkersárga, a VIII. sorozattól kék színű. A pártolótag nevét rányomtatták az ex librisre, de néhány esetben írógéppel készült, elsősorban az ajándékba adott, tagsággal nem rendelkezők számára.

1. ábra. Az ESZC ex librisei

A pártolótagok

Az egyetlen mecénást mecénások százai váltották fel. Az olvasó előre megvette az ismeretlen író ismeretlen könyvét. „Az ESZC belső szerkezetéhez híven az utókor számára őrzi minden könyvében nemcsak az erdélyi író írását, hanem az erdélyi olvasó neveit is. Ezzel egyúttal érdekes kultúrdokumentumot is nyújt. Az olvasók az erdélyi magyar irodalom hőskorának szereplői.”¹² A pártolótagokat tekintették a betéti társaság kultágainak.

¹² Az Erdélyi Szépmíves Céh kalendáriuma az 1930-ik esztendőre, Cluj-Kolozsvár, [1929], 30–31.

A pártolótagok száma

A tervezett első 100 amatőr példányra egy hónapon belül 130-an jelentkeztek. Az első kötet 1925 tavaszi megjelenése előtt már 227-en voltak a jelentkezők. Ekkor a Céh 250-ben maximálta a tagok létszámát. „Miután a könyvek megjelenése időközében a nyomdaipari munka- és anyagárak körülbelül negyvenszázaléknyit emelkedtek, ezen úgy segített a Céh, hogy pártolótagjai számát háromszázhuszra emelte fel.”¹³ 1926 végén „*Könyvsorozatunk első kiadása kizárólagosan a Céh pártoló tagjai számára készül* kötetenként ötszáz zárt és számozott” példányban.”¹⁴

A névsorok – ha nem is mindig pontosan – kötetről-kötetre követték a változásokat: új belépők, tagságukat megszüntetők, elhunytak, illetve a helyükre lépő családtagok. Mivel egyetlen kötetben sem szerepel, hogy hány számozott példány készült, ezért több forrás felhasználásával kaphatunk – nem végleges – képet a pártolótagok számáról. A fent idézett adatokon kívül a Levelesláda 10 év taglétszámát adta meg.¹⁵ Harmadik forrásnak tekinthető az egyes kötetekben felsorolt tagok száma. A számozott példányok kiegészítik, sőt több esetben felülírják az előző három adatot. A kolofon oldal alsó részén elhelyezett számozás mindig géppel történt. Fekete színnel nyomva, arab számmal. Néhány ismert, fontosabb személy számára nyomtathatták piros színnel. A II. sorozat könyveiben az arab számokon kívül római számokat is használtak, szintén fekete vagy piros színű nyomással.

A négy adat soha nem egyezik, sok esetben lényeges az eltérés. Mivel a Levelesláda a kiválasztott évekhez egy számot adott meg, ezért célszerű az abban az évben megjelent összes kötet névsorainak és számozott példányainak legmagasabb adatával összehasonlítani. A kezdeti egyetlen névsor helyett 1927-től külön névsorban tüntették fel a nem romániai pártolótagokat. 1934-től a létszám csökkenése miatt a Céh visszatért az egy névsorhoz. Néhány nagyobb eltérést mutató év: 1927: 344 – 511; 1928: 556+50=606, 486+56=542; 1938: 188 – 204; 1941: 198 – 215. Az első szám a Levelesládában, a második a kötetben felsoroltak száma. A plusz jel előtt a hazai (erdélyi, romániai), mögötte a külföldi adat áll. A számozott példányok sok esetben jóval magasabb értékűek a felsorolt nevek számánál. Ennek valószínűleg az lehetett az oka, hogy olyanok számára is készültek kötetek, akik egyetlen névsorban sem szerepelnek. Természetesen a Céh alapítói¹⁶ és írói (akik közül csak néhányan voltak pártolótagok 1925 és 1927 között: Bárd Oszkár,

¹³ Erdélyi Szépmíves Céh, [1926], i. m. 9–10.

¹⁴ MÓZES 1992, i. m. 36. – MÓZES Huba: *90 éve alakult az Erdélyi Szépmíves Céh = Hitel*, 27(2014), 10, 91–94.

¹⁵ *Az Erdélyi Szépmíves Céh levelesládája 1924–1944*, közléteszi Marosi Ildikó, Bukarest, Kriterion, 1980, 1, 12. – Áttekinthetőbb formában ld. SZERAFINNÉ SZABOLCSI Ágnes, *Az Erdélyi Szépmíves Céh könyvkiadói tevékenysége (1924–1944) = Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle*, 30(1995), 1, 92.

¹⁶ Zágoni István számára készült példány: <https://www.regikonyvek.hu/kiadas/cirkusz-1926-1926-erdelyi-szepmives-ceh>.

Kacsó Sándor, Tamási Áron, kivéve Kemény Jánost, aki mindvégig pártolótag volt) szintén kap(hat)tak névre szóló és számozott példányokat. A nevek és a számozott példányok közötti legnagyobb különbséget mutató évek: 1935: 230 név mellett van 322 sz. számozott példány. 1938: 188 – 222 sz., 1940: 200 – 321 sz., 1941: 198 – 337 sz., 1943: 205 – 255 sz., 1944: 195 – 252 sz.

A kötetekben szereplő 1413 tagból kb. 972 (69%) tekinthető hazainak, vagy pártolótagsága alatt Erdélyben élőknek, és 441 (31%) külföldinek. Mindig a hazai pártolótagok voltak többségben. 1933-ban állt a legközelebb egymáshoz a két „tábor”: a 312 tagból 175 volt a hazai és 137 a külföldi.

1. táblázat. *A pártolótagok száma évenkénti bontásban (saját szerkesztés)*

Év	Hivatalos adat	Levelesláda	Kötet (számozás)	Intézmény
1924	100, 130			
1925	250		345	6
1926	320, 500	320	353	
1927		344	511	9
1928		556+50=606	486+56=542	10+3=13
1929		473+57=530	477+57=534	10+1=11
1930			429+83=512	13+7=20
1931		274+206=480	329+205=534	10+46=56
1932			215+170=385	7+28=35
1933			175+137=312	8+27=35
1934			269 (297 sz.)	30
1935		225	230 (322 sz.)	28
1936			208	21
1937		190	202	21
1938		188	204 (222 sz.)	22
1939			209 (222 sz.)	23
1940		200	209 (321 sz.)	22
1941		198	215 (337 sz.)	22
1942			211 (250 sz.)	20
1943			205 (255 sz. – 2 db)	20
1944			195 (252 sz.)	21

A pártolótagság időtartama

Mindössze 22 személy és 1 intézmény neve szerepel az összes kiadott kötetben. Az egészen rövid időtartamtól (egyetlen kötet) a hosszú éveken át tartó tagságig minden időintervallum megtalálható. Érdeemes megjegyezni, hogy 112-en vannak, akik csak az első, 1925-ös évben szerepelnek. Csak az 1927-es évben 76, csak 1931-ben 78 név olvasható. A marosvásárhelyi Kemény Zsigmond Társaság felolvasókörtűjai és az *Erdélyi Helikon* folyóirat 1928-as budapesti, zeneakadémiai

bemutatkozó estje fontos szerepet vállalt a magyarországi tagtoborzásban. Utóbbi eseményt Ravasz László református püspök nyitotta meg, aki maga is pártolótag volt 1928: 23–1944: 164. A külföldi pártolók 1927–1928-tól kezdtek belépni, de nagyobb számban Tabéry Géza 1930-as magyarországi előadókörútjához kapcsolódó sikeres tagtoborzó tevékenysége eredményeképpen. Többségük azonban mindössze az 1931-ben megjelenő *V. sorozat* köteteire volt vevő. Meg kell jegyezni, hogy a magánszemélyek közül többen vannak olyanok, akik a teljes sorozat birtokában voltak, de ezt a névsorok nem tükrözik. John Paton, Kemény János sógora, pártolótagként az 1927: 14 és 1934: 90 közötti kötetekben szerepel. Marosi Ildikó szerint „Aberdeeni otthonában hiány nélkül megtalálhatók az Erdélyi Szépmíves Céh könyvei. Minden Céh-könyvben hátul „Külföldi tagjaink” között is olvasható John D. Paton neve.”¹⁷ A külföldi tagokat csak 1927-től kezdtek külön feltüntetni.

Az előfizetők

Azért kell szólnunk az olcsó kiadás magyarországi megrendelőiről, mert közülük néhány intézmény a pártolótagok között is megtalálható. Az intézményekhez magánszemélyek is kapcsolódnak az előfizetők közül. „Huszonnyolcezer család vásárolja ma rendszeresen az Erdélyi Szépmíves Céh kiadásában megjelenő könyvek sorozatát Magyarországon. Ez a fényes siker az *Erdélyi Helikon Magyarországi Barátai*-nak köszönhető.”¹⁸ A Céh köszönetét egy ún. *Aranykönyv* megjelentetésével fejezte ki, melyben felsorolta az előfizetők nevét két csoportra bontva *Vidéken* és *Székesfővárosban* címszó alatt. A könyv megjelenésének idején Budapest mindössze 14 kerületből állt, így pl. Kispest, Pesterzsébet, Újpest stb. vidéki településnek számított. A kötet anyagát feldolgozó Frisnyák Zsuzsa szerint: „Az 1937-ben kinyomtatott névsor kb. 20 ezer személyt és kb. 1000 intézményt tartalmaz.”¹⁹ Pontosabban a vidéki előfizetők száma: 18 586 személy és 784 intézmény, összesen 19 370. A székesfővárosi névsor 5240 nevet tartalmaz, ebből 5188 a magánszemély és 52 az intézmény. A két névsor 24 610 előfizetőjéből 23 774 volt magánszemély és 836 az intézmény (3,4%). A könyvsorozat megrendelőin kívül azok neve is szerepel a könyvben, akik az ún. *Díszkiadás*²⁰ kötetét fizették elő. Valószínűleg az *Erdélyi Helikon* (1928–1944) folyóíratra előfizetőket is tartalmazza. Feltehető, hogy

¹⁷ MAROSI Ildikó, *Kis/Helikon/könyv*, Csíkszereda, Pallas-Akadémia, 2004, 8.

¹⁸ *Az Erdélyi Helikon Magyarországi Barátainak Aranykönyve 1937*, Kolozsvár, ESZC, 1937, 5.

¹⁹ FRISNYÁK Zsuzsa, *Az „Erdély-üzlet” működése Magyarországon, Az Erdélyi Szépmíves Céh = Századok*, 108(1992), 2, 183.

²⁰ *Az Erdélyi Szépmíves Céh 10 éves jubileumára kiadott díszkiadás*, Kolozsvár–Bp., Révai ny., [1934–1941]. – *Az Erdélyi Szépmíves Céh jubileumi díszkiadása*, Kolozsvár–Bp., Révai ny., [1936–1944]. A sorozatok ún. toborzósorozatát is tartalmazzák. Nagyrészt a Céh könyvsorozatának műveit ismételték meg, kiegészítve máshol megjelent és új kötetekkel. 75 kötet jelent meg, a művek egy része több kiadásban is.

azon magyarországi pártolótagok (személyek és intézmények) egy része, akik az előfizetők között is megtalálhatók, a költségesebb pártolótagságot váltották fel az olcsó kiadás előfizetésével. Mivel az *Aranykönyv* nem közli a tagság időtartamát és legkésőbb 1937 végéig tartalmazza a magyarországi adatokat, így az összevetés a pártolótagokkal nem lehet teljes értékű. Előfordulhatnak olyan személyek a névsorokban, akik a könyv megjelenésekor már nem éltek; például a vidéki névsorban szereplő *Egler Dózsa* [Péter] (1880–1935) bencés tanár a győri Czuczor Gergely Bencés Gimnáziumban tanított 1928–1935 között.

A pártolótag intézmények

Mindössze egyetlen olyan intézmény található, amelynek neve az összes kötetben szerepel. Az erdélyi intézmények száma az első néhány évben jóval meghaladta a külföldiekét. 1931-től ez a folyamat megfordult, és a külföldi (főként magyarországi) intézmények kerültek túlsúlyba. Az 1931–1933-as években emelkedett legmagasabbra a számuk: 56-ra, majd 35-re. Végül az 1936–1944 közötti évektől 20 és 23 között állapodott meg. 1940-től, Észak-Erdély visszacsatolásától az ott élő külföldi tagok ismét magyarországivá váltak.

A hazai (erdélyi, romániai) pártolótag intézmények

A 23 intézmény a hazai pártolótagok mindössze 2,4%-át tette ki. A legtöbb intézmény (61%) a maradék Bihar, Kolozs és Szilágy vármegyéhez tartozott. Az intézmények 48%-át az irodalmi körök, újságíró klubok és kaszinók tették ki. A két-két iskola és iskolai könyvtár mellett az intézmények 35%-a az ipari, gazdasági és pénzügyi szektort képviselte.

A pártolótagság időtartamáról a következők állapíthatók meg. Egyetlen intézmény szerepel a névsorokban, amely a kezdetektől végig tag maradt (Kolozsvári Iparos Egylet). Az első évben belépők átlagosan még két évig sem voltak tagok. Azok az intézmények, amelyek 1927–1928 folyamán léptek be, már hosszabb idejű, átlag 5 éves tagságot értek el. Ezt az adatot nagyon megemeli, hogy volt egy intézmény, amely 17 évig pártolta a Céh könyvsorozatát (Máramarosi Református Lyceum Nagykönyvtára). A legtöbb intézmény (8) 1930-ban vált pártolóvá, de átlag tagsági idejük még az egy évet sem érte el. Még egy hosszabb idejű tagsággal, 10 évvel rendelkező intézményt találunk (Zilahi Magyar Kaszinó). Az összes intézmény 33%-a mindössze egyetlen évben szerepel. Természetesen az intézmények között is lehetnek olyanok, amelyek a teljes sorozattal rendelkeztek, de ezt a névsorok nem tükrözik. Érdemes megemlíteni, bár nem volt pártolótag, a nagyváradi Magyar Általános Hitelbankot, „amelyik 50 [Erdélyi] Helikont fizet elő évenként”.²¹

²¹ *Levelesláda*, i. m. 237.

Az adatok felépítése

Az intézmény pártolótagsága kezdetének és végének évét a kettőspont után a sorozat kiadványának száma követi. A szervezetekhez kapcsolódó egyéni pártolótagok feltüntetése kiegészítő információval szolgál. Megmutatja, hogy a személyek neve pár kivétellel az első kötet névsorában már szerepel, megelőzve az intézmény taggá válását.

ARAD

1. Arad-Csanádi Gazdasági Takarékpénztár – 1930: 41–1933: 74
2. Societa[tea] Bancara Romana Sucursala, Arad – 1930: 41–50
Adler Arnold (1889–1942?) – 1925: 1–1941: 145
Az aradi Erdélyi Hitelbank után 1930 januártól a brassói Societate Bancara Romana igazgatója.

BUKAREST

Koós Ferenc Kör (1857–1944) – 1928: 26–1929: 37

CSERNÁTFALU

Hétfalusi Takarékpénztár Rt. – 1927: 20–1933: 81

KOLOZSVÁR

1. Dermata Művek Bőr és Cipő Rt., Kolozsvár – 1944: 163–164
Az alapító Johann Renner 1910-ben társult a Farkas és Hecht családokkal. 1930-ban egyesült a temesvári Turul cipőgyárral és felvette a Dermata Művek Rt. nevet. „Félbőr kötetekhez az alapanyagokat a kolozsvári Dermata biztosította.”²² Csak a két utolsó kiadványban szerepel.
Balá[z]s Ernő (1899) – 1925: 1–1929: 37
Ruhaiipari mérnök. 1919–1934 között dolgozott a bőrgyárban.
Benkő Rudolf – 1925: 1–1927: 14
1924 óta. 1930–1933-ban a Turul Rt. cégvezetője. A Dermata aligazgatója 1942-ben.
Farkas Mózes dr. (1881–1941) – 1925: 1–1941: 144 (1924-ben lett pártolótag)
Ügyvéd, gyáriparos. A gyár vezérigazgatója.
Glancz Miksa (1876?–1930) – 1925: 1–1929: 36
A Keleti Újság kiadóhivatalának és a Glancz Miksa Lapkiadó Rt. igazgatója Kolozsváron. Anyósa Rosenthal Mihályné sz. Farkas Ida. Farkas Mózes nővére.
Hecht Richárdné [Stotter Riza] – 1925: 1–1927: 21
Hecht Richárd (1888?–1933) a bőrgyár egyik igazgatója.
Krausz László [Vasile Barbu] (1897–1981) – 1925: 1–1930: 39
Tervezőmérnök a Dermatában.

²² SAS 2020, i. m. 282.

Ormos Andor – 1925: 1–1927: 18

A Dermata plojesti fiókjának vezetője.

Szabó Sándor (1910) – 1935: 99–1944: 164

Bőrvegyész 1927–1932.

Zudor János (1900) – 1925: 1–1944: 164

1918 óta. 1929-ig Farkas Mózes titkára volt. 1941-ben igazgató, 1943–1944-ben a gyár vezérigazgatója. Minden kötetben szerepel a neve.

2. Kolozsvári Iparos Egylet – 1925: 1–1944: 164

Az egyetlen intézmény, amely minden névsorban szerepel.

3. Kolozsvári Nemzeti Kaszinó – 1928–1933

4. Újságíró Klub, Kolozsvár – 1925: 1–1926: 9

MÁRAMAROSSZIGET

Máramarosi Református Lyceum Nagykönyvtára – 1928: 22–1944: 164

MAROSVÁSÁRHELY

Magyar Iparos Tanuló Otthon, Marosvásárhely – 1925: 1–2

NAGYENYED

Nagyenyedi Református Tanító- és tanítónőképző Intézet – 1925: 1–1930: 45

NAGYVÁRAD

1. Nagyvárad Agrár Takarékpénztár Rt. – 1930: 41–43

2. Nagyvárad Kereskedelmi Csarnok – 1930: 43–1931: 63

3. Nagyvárad Unio Klub – 1928: 26–1931: 54

4. Szigligeti Társaság (1892–1944) – 1927: 11–1934: 91

5. „Takarékosság” Segély és Takarékszövetkezet – 1930: 41–1931: 64

6. Újságíró Klub, Nagyvárad – 1927: 11–1933: 78

7. Zsidó Lyceum Tanári Könyvtára, Nagyvárad – 1927: 11–1928: 32

Kecskeméti Lipót dr. (1865–1936) – 1927: 11–1933: 74

1890–1936 között főrabbi Nagyváradon. A líceum spiritus rectora.

TEMESVÁR

Arany János Egyesület [Társaság] (1903–1948) – 1930: 41–1931: 63

Pogány László (1901–1956) – 1925: 1–1943: 160 (1929 decembertől külföldi tag).

A Társaság ügyvezető titkára. Valószínűleg az utolsó négy kötet is a birtokában volt.

UZON

Uzoni Olvasókör (1926) – 1927: 11–21

Benke János dr. (1888–1947) – 1928: 23–1930: 50

Körorvos. Nagy szerepe volt az olvasókör létrehozásában.

ZILAH

Zilahi Magyar Kaszinó (1835) – 1932: 64–1941: 145

ZSIBÓ

1. Zsibói Iparos Olvasó Egylet – 1930: 47–1931: 52
2. Zsibói Polgári Olvasókör – 1927: 11–1930: 45

A külföldi pártolótag intézmények

Az első pár évben elvétve találunk külföldi intézményeket, 1930-tól kezdenek megjelenni. Tabéry Géza sikeres toborzása az intézmények számának emelkedésében is megmutatkozott. A külföldi intézmények 59%-a 1931-ben, az *V. sorozat* első kiadványában szerepel először, háromnegyed részük azonban a következő évben már nem volt a tagok között. A többiek, jellemzően a városi könyvtárak viszont egészen 1944-ig pártolótagok maradtak. 1932–1935 és 1938–1943 között már csak egy-egy új belépővel találkozunk. A leghosszabb ideig a könyvtárak maradtak tagok, de pl. a DEMKE, a békéscsabai Lorántffy Zsuzsanna Leányliceum, a Nyíregyházi Takarékpénztár és a debreceni Református Tanárképző 10 éven át pártolta a Céh könyvsorozatát. Meg kell említeni a Shell céget, ami 1941 és 1944 között két, egymást közvetlenül váltó szervezeti egységgel szerepelt. Ez a „váltótagság” a magánszemélyeknél több alkalommal is megfigyelhető.

A 71 intézményből 4 a Csehszlovák Köztársasághoz tartozott, három városi könyvtárral. A 67 magyarországi intézmény 64%-a tiszántúli, 22%-a dunántúli volt és 14% tartozott Pest megyéhez. Az intézmények 42%-a az oktatáshoz kapcsolódott. A 17 könyvtár típus szerint: 65% közművelődési (városi, vármegyei, irodalmi, múzeumi), 23% felsőoktatási (főiskolai, egyetemi) és két vállalati (12%). Az intézmények 23%-a az ipari, gazdasági és pénzügyi szférához tartozott.

A magyarországi intézmények mellett is szerepelnek a magán pártolótagok. Ezt követi kurzívval szedve az adott intézmény, ha előfizető is volt, illetve a hozzá kapcsolható személyek.

CSEHSZLOVÁK KÖZTÁRSASÁG

1. Érsekújvári Városi Magyar Könyvtár – 1932: 64–1944: 164
2. Léva Város Közkönyvtára – 1931: 51–1944: 164
3. Pozsony Városi Magyar Közkönyvtár – 1932: 64–1936: 124
4. Pálffy Miklós herceg Központi Igazgatósága – 1930: 44–1934: 91

MAGYARORSZÁG**BÉKÉSCSABA**

1. „Auróra Kör” könyvtára, Békéscsaba – 1931: 51–1933: 66
Alakuló ülését a Rudolf gimnáziumban tartotta 1913-ban.
Südy Ernő (1882–1973) – 1931 (Teljes V. sorozat) – A Kör alapítója.
Südy Ernő dr. gyógyszerész
2. Békéscsaba Város Múzeumának könyvtára – 1931 (Teljes V. sorozat)
Múzeumi Könyvtár, Békéscsaba

3. Békéscsabai ág. h. ev. Rudolf Reálgimnázium – 1931 (Teljes V. sorozat)
Ág. h. ev. Rudolf reál-gimnázium, Békéscsaba
Uo.? *Evangélikus Tantestület – Békéscsaba*
4. Békéscsabai községi Felső-Kereskedelmi Iskola – 1931: 51–1934: 87
Községi felsőkereskedelmi iskola, Békéscsaba
5. Békéscsabai Magyar Kir. Állami Lórántffy Zsuzsanna Leánylíceum – 1931:
51–1944: 164

BUDAPEST

1. Continental Fakereskedelmi Rt. – 1925:1–1927: 16
2. Középiskolai Tanárképző Intézet – 1943: 160–1944: 164
3. Magyar Nők Szent Korona Szövetsége (1926–1944) – 1931: 56–60
4. Nemzeti Kaszinó – 1928: 24–28
5. Népies Irodalmi Társaság ([1919] 1920–1944) – 1938: 121–1944: 164
6. Shell Kőolaj R. T. – 1941: 138–1943: 155
7. Shell Tisztviselő Társaskör – 1943: 156–1944

DEBRECEN

1. Csokonai Kör (1899–1946) – 1931: 51–1932: 64
Csokonai Kör, Debrecen
Kardos Albert (1861–1945) – ny. középiskolai igazgató. – Ő javasolta a Kör létrehozását.
2. Debrecen Város könyvtára – 1930: 43–1933: 75
3. Debreceni Első Takarékpénztár – 1931: 51–1935: 98
Verzár Kálmán (1869–1936) – 1932: 64–1933: 78 – Vezérigazgató, kormányfőtanácsos.
4. Debreceni Székely Társaság – 1933: 77–1941: 145
Rugonfalvi Kiss István dr. (1881–1957) – 1931 (Teljes V. sorozat). – A Társaság társelnöke. A Történelmi Szeminárium igazgatója.
5. Debreceni Tisza István Tudományegyetem könyvtára – 1935: 67–1944: 164
6. Debreceni Tudományegyetem Irodalomtörténeti Szeminárium – 1931: 51–1932: 64
Magyar Kir. Tisza István Tudományegyetem Magyar Irodalomtörténeti Szemináriuma, Debrecen
7. Magyar Kir. Postaigazgatósági Könyvtár – 1931: 51–1933: 74
Postaigazgatóság személyzeti kara, Debrecen
8. Magyar Történelmi Szeminárium – 1931: 56–63
Magyar Történelmi Szeminárium, Debrecen
9. Német Filológiai Szeminárium – 1930:43–1931: 63
Huss Richárd dr. (1885–1941) – egyetemi nyilvános tanár – A Germán filológiai szeminárium vezető tanára.
10. Református Főiskola könyvtára, Debrecen – 1931: 51–1944: 164
Református Főiskola könyvtára, Debrecen
11. Református Tanárképző, Debrecen – 1931: 51–1944: 164
12. Tisza István Tudományegyetem könyvtára – 1930: 44–1931: 63

13. Történelmi Filológiai Szeminárium – 1930: 43–1931: 55
14. Városi Takaré- és Hitelintézet, Debrecen – 1931: 51–1933: 75
Városi Takaré- és Hitelintézet, Debrecen

ESZTERHÁZA

- Esterházy Pál herceg Hitbizományi Könyvtára – 1933: 64–1944: 164
Nyárády István dr. (1888–1949 után) – 1927: 19–1944: 164. – 1919–1937:
ügyvéd és a Hitbizomány ügyésze.

GYŐR

1. Állami Tanító[nő]képző, Győr – 1931:51–1932: 64
Josipovich Istvánné dr., özv. sz. Németh Irma – állami tanító[nő]képző tanárnő
[1919–1947]
Karsay Jolán (1852–1945) – ny. tanító[nő]képző igazgató [1902–1921]
Kövér Lajos dr. (1886–1940) – szemináriumi v[ice]rektor. [1919–1929: katolikus hittanár]
Révész György[i] [Bán Aladárné] (1877–1968) – állami tanító[nő]képzői tanár
[1920–1935]
Vlaszaty Ferencné, özv. – ny. tanárnő [1897–1931]
2. Győr Szabad Kir. Város Könyvtára – 1931: 51–1944: 164
Városi könyvtár, Győr
3. Győr Városi Iparos Tanonciskola – 1931: 51–1935: 95
Iparostanonciskola, Győr
4. Győri Kaszinó könyvtára – 1931 (Teljes V. sorozat)
5. Győri M. Kir. Állami Leánylíceum – 1931: 51–1933: 75
Állami gr. Apponyi Albert leánygimnázium, Győr
6. Kir. katolikus Tanítóképző Intézet, Győr – 1931 (Teljes V. sorozat)
Haller József (1856–1936) – ny. tanító képezdei igazgató [1900–1913]
Nitsmann Jenő – ny. magyar. kir. gazdasági akadémiai tanár [1911–1936]
Öveges Kálmánné, özv. [Koppé Gizella] (1868?–1941) – nyugdíjas
Öveges Kálmán (1863–1934) a képezde gyakorlóiskolai tanára volt.
7. Kisfaludy Irodalmi Kör – 1931 (Teljes V. sorozat)
8. Női Felső-Kereskedelmi Iskola, Győr – 1931 (Teljes V. sorozat)
9. Városi Fiú Felső-Kereskedelmi Iskola, Győr – 1931: 51–1933: 75
Négylevelű fiú felsőkereskedelmi iskola, Győr

KECSKEMÉT

1. Kecskeméti Egyetemes Ref. Jogakadémia – 1934: 83–1944: 164
Kacsoh Bálint dr. (1899–1977) – 1928: 29–1931: 63 – 1926–1936 között az akadémia tanára.
2. Kecskeméti Kereskedői Kaszinó – 1934: 83–1935: 100
Kereskedői Kaszinó, Kecskemét

MISKOLC

1. Izraelita Polgári Leányiskola, Miskolc – 1931: 51–1932: 64
2. Kereskedők és Gazdák Köre, Miskolc – 1931: 51–1932: 64
3. Kir. katolikus Fráter György Gimnázium, Miskolc – 1931: 51–1934: 87
4. Miskolc Város könyvtára – 1931: 51–1933: 74
Városi közkönyvtár, Miskolc
5. Miskolc Város Női Felső-Kereskedelmi Iskolája – 1931: 51–1935: 100
6. Miskolci Állami Hunfalvy Reáliskola – 1931: 51–1935: 100
7. Miskolci Polgári Leányiskola Igazgatósága és Tantestülete – 1931: 51

NYÍREGYHÁZA

1. Ág. h. ev. Kossuth Lajos Reálgimnázium, Nyíregyháza – 1931: 51–54
Ág. h. ev. Kossuth L. reálgimnázium, Nyíregyháza
2. Magyar Kir. Állami Tanítóképző, Nyíregyháza – 1931 (Teljes V. sorozat)
Állami Tanítóképző Intézet, Nyíregyháza
3. Nyíregyháza Város könyvtára – 1931 (Teljes V. sorozat)
4. Nyíregyházi Kereskedők és Gazdák Köre – 1931: 51–59
5. Nyíregyházi Takarékpénztár Egyesület – 1934: 83–1944: 164
6. Szabolcs vármegye könyvtára – 1931: 51–1944: 164

PÁPA

- Városi Közművelődési Egyesület, Pápa – 1934: 87[!]-91
Pápa városi Közművelődési Egyesület, Pápa

PÉCS

1. Erzsébet Tudományegyetem könyvtára, Pécs – 1934: 91–1944: 164
2. Pécs szabad kir. Városi Iparos Tanonciskola Igazgatósága – 1931
(Teljes V. sorozat)
3. Pécsi községi Polgári Leányiskola Igazgatósága – 1931: 53–63
4. Pécsi városi Négyévfolyamos Női Felső-Kereskedelmi Iskola Igazgatósága
– 1931 53–63

SZAJOL

- Szajoli Vasutaskör – 1939: 123–1944: 164

SZEGED

1. Délmagyarországi Magyar Közművelődési Egyesület – 1931: 56–1944: 164
2. Francia Filológiai Szeminárium – 1930: 43–1932: 70
3. Magyar kir. Ferenc József Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Kara
– 1930: 43–1943: 160
*Csekey István dr. (1889–1963) – egyetemi ny. rendes tanár – Jogász, jogtudós.
1931–1940 között a Politikai Tanszék vezetője. 1912–1923 között a Kecskeméti Egyetemes Református Jogakadémia tanára volt.*
4. Somogyi Könyvtár – 1931: 51–1944: 164

5. Szeged Város – 1931: 56–1932: 64
Szeged szabad királyi város
6. Szegedi Állami Felső Ipariskola – 1931: 56–58
7. Szegedi Kenderfonógyár Rt. 1931: 51–1935: 98
Wimmer Fülöp (1854–1934) – 1931 (Teljes V. sorozat). – A gyár igazgatója, tagja volt a Zsidó Hitközségnek. Utca van elnevezve róla.
8. Szegedi Kereskedelmi és Iparbank – 1931 (Teljes V. sorozat)
9. Szegedi Zsidó Hitközség – 1931: 51–1940: 135

SZEGHALOM

Szeghalmi Péter András Reálgimnázium – 1928: 17–1931: 54

Péter András reálgimnázium ifjúsági Önképzőköre, Szeghalom

Péter András reálgimnázium kölcsönkönyvtára, Szeghalom

Az újjraalakult Erdélyi Szépmíves Céh (1990–1995) tagja is volt: *Péter András Gimnázium – Szeghalom* néven.

Összegzés

A vármegyék és a budapesti minisztériumok formális vagy informális úton felhívták a hozzájuk tartozó intézmények figyelmét a Céh könyvsorozatára, és arra, hogy előfizetésükkel hozzájárulhatnak az erdélyi magyar irodalom támogatásához. A Céh két évtized alatt mintegy 50 szerző műveit jelentette meg, nagyjából marandadó értéket képviselőket. Többek között Tamási Áron, Kuncz Aladár, Bánffy Miklós regényei mellett Dsida Jenő, Bartalis János, Kiss Jenő verseit, valamint Áprily Lajos és Jékely Zoltán drámáját. Tabéry Géza és az erdélyi írók sikeres és érdeklődők sorát vonzó előadó- és felolvasó körútjai sok magánembert és intézményt fellelkesítettek, így magas volt a sorozatra jelentkezők száma. A lelkesedés sokuknál azonban alábbhagyott, amikor a köteteket át kellett venni, ráadásul a postaköltséggel megterhelve. Akadtak olyan személyek is, akik a felhívást/ajánlást kötelezettségnek vélték. Dr. Fekete András felszólalását hozhatjuk példaként. „... egy időben kinézték az embert a jó társaságból, ha a Szépmíves Céh-be be nem iratkozott. Ez a társaság tagjainak havonta egyszer-kétszer, de mindig legalább 240 lei utánvétellel vékonyka irodalmi regényt, remekműveket szállít, valódi belöldi termelésben és a könyv tábláján bele van nyomva szépen, olvashatóan, hogy ez a könyv XY. úr számára készült. Ez az XY. minden darabnál az a szerencsétlen hazafi és szemérmes fajszerető, aki 242 lei utánvétet kifizeti és érdekes, hogy miután ilyen szemérmesek vagyunk e hazában vagy húszezren, havonta egy pár élelmes ember cirka 4 milliót vesz ki a zsebünkéből.” A Kolozsváron megjelenő *Református család* című nőszövetségi lap nyilatkozatban utasította el Fekete felszólalását, amelyet a kézdivásárhelyi református leányszövetség 1931. április 17-i estélyén tett. Elsősorban azért, mert nő- és leányszövetségben helytelen dolog irodalompolitikáról beszélni, másodsorban tévedés az Erdélyi Szépmíves Céh-t csupán nyereszkezésre létrejött vállalatnak nevezni. A felszólalás tévedései egyéb-

ként „súlyos ártalmára vannak az erdélyi magyar irodalomnak, melynek szolgálatában és ezáltal kisebbségünk érdekében a Szépmíves Céh és a Helikon írói becses teljesítményeket tettek és hálára érdemes értékeket adtak”.²³ Fekete András kézdivásárhelyi ügyvéd, a Székely Újság szerkesztője volt. Elítélő kritikája ellenére a könyvsorozat első kötetében (1925:1) már pártolótagként szerepelt. A Ligeti Ernő által írt kétkötetes regény, *A két Böszörményi* (1931: 56–57), 1931 nyarán jelent meg. Fekete neve ekkor olvasható utoljára. A könyvespolcán többek között az alábbi kötetek sorakoztak: Áprily Lajos *Vers vagy te is*, Reményik Sándor *Két fény között*, Sipos Domokos *Vágtat a halál*, Karácsony Benő *Pjotruska*, Tamási Áron *Szűzmáriás királyfi*, Kuncz Aladár *Fekete kolostor*, Tabéry Géza *Emlékkönyv*, Kós Károly *Erdély* című kultúrtörténeti vázlata.

Frisnyák Zsuzsa alapos tanulmányában a „nem előfizetők” között erősen hiányolta az erdélyi egyesületeket. A pártolótagok között is csak a Debreceni Székely Társaság nevével találkozhatunk. Az erdélyi kisebbségi léttel foglalkozó újságírókat, közírókat és politikusokat is hiányolta, többek között megemlítve Móricz Miklóst. Móricz 1923–1928 között a *Brassói Lapok* szerkesztője volt. Neve szerepel a pártolótagok között: 1925: 1–1927: 21. Pongrácz Kálmán neve is a hiányoltak között van. Őt 1930 végén levélben szólította fel Kovács László,²⁴ hogy a IV. sorozat olcsó kiadású példányainak (az első és az utolsó kivételével) árát fizesse be. (2. ábra). A levél szerint Pongrácz előfizető volt, de mivel a számára küldött köteteket nem fizette ki, feltételezhetően ezért nem szerepel a neve az *Aranykönyv*ben. Ez nem volt egyedi eset. Az erdélyi pártolókkal is akadtak gondok. „Az új tagok nem szuperálnak. Nem fizetnek. Könyveik visszaérkeznek, előfizetések rendezése ügyében írt kérdéseinket egyszerűen figyelmen kívül hagyják, viszont a kiadványok küldése, részükre való elkészítése igen sokba kerül, ha hiába küldjük.”²⁵ Kós Károly amatőr könyveit – *Erdély kövei* (1922), *Atila királról ének* (1923), *Kaláka Kalendárium* (1925) – 200–300 példányban készítette és adta el. Az ESZC programjában szereplő 100 pártolótag beszerzése így biztosítva volt. A gondot az okoz(hat)ta, hogy a Céh könyvei sorozatokban jelentek meg és azokra kellett előfizetni – már az első sorozat is 10 kötetből állt –, ami a postaköltséggel megterhelve jóval nagyobb kiadást jelentett, mint egy-két bibliofil könyv megvétele. Így az át nem vett könyvek visszakerültek a kiadóhoz.

De akadtak, akik büszkék voltak tagságukra, ahogy Szűcs János tanonciskolai igazgató Nagykaposon (ma Vel’ké Kapušany, Szlovákia), habár csak 1931-ben volt pártolótag. Az alábbi sorokból arra lehet következtetni, hogy előfizető is lehetett. Az „Erdélyi Magyar Irodalmi Helikon Társaság tagja. Munkásságáért az Erdélyi Helikon Társulat díszoklevéllel tüntette ki.”²⁶ Bizonyára sok család meg-

²³ Nyilatkozat = *Református család*, 3(1931), 11, 126.

²⁴ *Nagyságos Dr. Pongrácz Kálmán úrnak*, Cluj-Kolozsvár, 1930. december. 16. – Szerző tulajdona.

²⁵ *Levelesláda*, i. m. 295.

²⁶ *Keresztény magyar közéleti almanach*, 2, M–Zs, szerk. Hortobágyi Jenő, Bp., Athenaeum, 1940, 1050.

Cluj-Kolozsvár, 1930. december, 16.
Str. Brătianu 22. Telefon 7-74.

Nagyságos

Dr. Pongrácz Kálmán úrnak

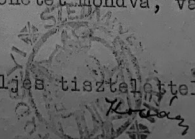
Debrecen
Péterfia u. 34.

Nagyságos Doktor Úr! Az évvégi zárlatokra való tekintettel arra kérem, méltotassék a b. folyószámláján teherképen mutatkozó tételeket a mellékelt postatakarékpénztári csekklepon, az ottani postatakarékpénztárnál befizetni.

Kós Károly: Erdély.	60.-	L.
Makkai Sándor: Egyedül.....	60.-	"
Szentimrei Jenő: Ki kell mondani.....	40.-	"
Kádár Imre: Fekete bárány I.....	60.-	"
Kádár Imre: Fekete bárány II.....	60.-	"
Hunyady Sándor: Diadalmas Katona.....	60.-	"
Nyirő József: Isten igájában I.....	60.-	"
Nyirő József: Isten Igájában II.....	60.-	"
Bartalis János: Föld a párnám.....	40.-	"
Tabéry Géza: Emlékkönyv.....	40.-	"
Berde Mária: Földindulás I.....	60.-	"
Berde Mária: Földindulás II.....	60.-	"
	<u>660.-</u>	L.

Szives intézkedéséért előre is köszönetet mondva, vagyunk

teljes tisztelettel:

2. ábra. Pongrácz Kálmánhoz írt levél

tartotta a felmenői által gyűjtött könyveket, folyóiratokat és a kiadótól köszönetképpen küldött névre szóló *Aranykönyvet*, oklevelet, zománcozott jelvényeket és -medált. Dr. Balássy Kálmán orvos nekrológiájában megemlégették bibliofil voltát, és azt is, hogy „Megszűntéig pártolótagja volt az Erdélyi Szépmíves Céh könyvkiadónak.”²⁷

Az intézményekkel kapcsolatban sajnos nem találtunk hasonló elismerő megemlékezéseket. Jelen írás felsorolásukkal, ha utólag is, talán pótolja ezt.

Az erdélyi és a nem magyarországi külföldi előfizetőkről nem rendelkezünk adatokkal. De a meglévő adatok felhasználásával érdemes lenne a hazai és külföldi pártoló magánszemélyek számbavételét is elvégezni. A magyarországi személyekből az előfizetői névsorral összevetve bizonyára értékes kor- és kultúrtörténeti dokumentumot lehetne szerkeszteni.

Horváth, László

Participating institutions of the amateur (bibliophile) book series of the Transylvanian Belletristic Guild between 1924–1944

At the end of March 1924, six Cluj-Napoca journalists founded the publishing house Transylvanian Belletristic Guild. They set themselves the goal of publishing the new literary works of post-Trianon Transylvanian Hungarian writers and poets, arranged in series. After presenting the characteristics of amateur books, this paper takes stock of and publishes Transylvanian (Romanian) and foreign, mostly Hungarian participating institutions. A cheap edition of the book series was also made for subscribers. The list of subscribers in Hungary is enumerated in a separate, the so-called Golden Book. Some of the institutions included in it can also be found among the supporting members. By comparing the institutional customers of the two editions of the book series and supplementing them with private individuals connected to the institutions, we can get an interesting and valuable picture of the organisational customers of the books of the Transylvanian Belletristic Guild.

Keywords: Transylvanian Belletristic Guild, book series, bibliophilia, supporting members, subscribers.

²⁷ KISGYÖRGY Benjamin, *Mementó [Nekrológ] = Háromszék*, 1995. március 29., 8.